

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

„Школски Лист“ излази један пут у месецу. Преплата је на целу годину 3 круне, а за Србију 4 динара. Учитељи са малом платом, као и богослови и приправници, добивају лист у пола цене. Дописи и преплата шаљу се: Уредништву „Школског Листа“ у Сомбор (Аустро-Угарска).

У Сомбору, 31. Јануара 1901. године.

НА ПРАГУ НОВОГА ВЕКА.

С новим летом прекорачисмо и праг новог — двадесетог — века од рођења Спаситеља и Откупитеља човештва Христа Богочовека.

Па стојећи на помолу и освитку једног новог века, истодобно стојимо и поред свежа гроба старог столећа, усрећени да бацимо поглед на живот његов, да из догађаја, у њему догођених, стечемо искуства за живот у веку будућем, за правилно процењивање и избор путева и срестава, који воде човештво срећи и напретку.

Деветнаести је век био заиста век просвете, век напретка људскога. Али је напредак тај ипак несавршен, јер је био једностран. Дух људски је напредовао али не у хармоничкој целини. Ум се усавршавао и усавршио, а срце, то легло благородних и узвишених дела људских, остало је без пажње занемарено, запарложено. Хитало се само за паметним и корисним, а пренебрегавало се оно што је у човеку свето, нежно и племенито. Та једностраност и јесте узрок, што деветнаести век силази са попришта живота пред суд повести, жигосан неделима, која човека и од стоке ниже понизише. Безверје и анархија јесу најречитији докази, да у колико се је човечанство умно дизало, да је у равном сразмеру морално назадовало и пропадало.

У настојању да створи и прибере што више умних тековина, човештво пренебегло беше развијање и неговање живота сходног евангелију Христову (Фил. I. 27.). С тога и постадоше људи саможиви, среброљупци, хвалише, поносити, хулници, непокорни родитељима, неблагодарни, неправедни, нељубавни, непримирљиви, опадачи, неуздржници, бесни, не доброљубиви, издајници, нагли, надувени,

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

који више маре за сласти него за Бога (П. Тим. 3. 2—4); — с тога су ретки карактери и људи од истине и поштења.

*

И наш српски народ, који се на почетку деветнаестог века још у тешкоме ропству налажаше, има много да захвали деветнаестоме веку, али исто тако у многоме и да се зажали на њега. На почетку његову народ наш, одушевљен љубављу за веру своју и народне идеале — чинио је чуда, дигао се противу злоће и напасту својега мучитеља, извојевао себи слободу, стао ведар и чио у редове осталих слободних и просвећених народа Европе, подобан и сам да се просвети и напредује. Али неумереним и непромишљеним усвајањем просветних тековина и безразложним подражавањем рђавој страни просвете западних народа, толико се је оптеретио, да је ето на заласку деветнаестог века — слободно можемо рећи — дегенерисан.

Неслогом разбраћен, себичњаштвом растројен и раздружен, неверством и индиферентизмом отрован, партиским трзавицама ослабљен, — ступа он у двадесети век, слаб и немоћан да ступи у културну и моралну заједницу славјанских народа, који су Богом позвани, да у наступајућем веку преобразе човештво, да од романских и германских народа подигнуту зграду културнога напретка усаврше и заврше, облагорођењем срца, оплеменењем нрава људских, да јединством вере обрате човештво Богу, да га уједине везама љубави, да му учврсте срећу, напредак и благостање на подлози мира и тиме да створе на бедној земљи овој — *љето Господње пријатно*.

И ако је стање народа нашега у сваком погледу јадно и очајно ипак му има лека, а тај је лек — добро, **хришћанско васпитање**. На школи нашој, на тој васпитаоници масе народне и на њезиним радницима, учитељима, почива велики задатак у двадесетом веку. На школи и учитељству лежи дужност, да васпитањем у духу науке Христове препороче народ наш, и да га учине подобним за извршење племенитог позива, који ће му наступајући нови век — век културне и моралне хегемоније славјанства — одредити.

У то име поздрављамо српској школи и српском учитељству ступање у двадесети век!

Ст. С. Илић.

ПОГЛЕД НА РАЗВИТАК НЕМАЧКЕ ПЕДАГОГИКЕ У XIX. СТОЛЕЋУ.

— По Звиллингу. —

Сто година прође од онога доба, како је отац народног учитељства, велики Песталоције отпочео свој тешки рад око васпитања: оне несретне и напуштене деце у бившем манастиру Станцу, чији родитељи делом изгибоше у борби, други напустише отаџбину или ти позатварани у тамницама чамише. — Али наскоро мораде велики муж овај здаће ово у Станцу оставити и ученике своје распустити; веома тежак удар беше то по узвишени дух његов, којим толико љубљаше народ свој. — Напорни рад којим више месеци без ичије помоћи васпитаваше душевно и неговаше телесно ону посве напуштену, телесно изнурену а душевно јадну децу, скрха најзад како телесну, тако и душевну снагу овога великога мужа, који тада беше у 54. години живота свога. Пошто се мало опорави у планинском купатилу Гурниглу, стаде он поново, исмеван и презрен и од пријатеља и непријатеља својих у службу учитељску у месту Бургдорфу, да овде поред тада уваженога учитеља, Дисли-а опроба свој метод наставни, — па и ово место наскоро мораде напустити, јер по савету овога учитеља забринуте очеви односно деце поверене Песталоцији решише, да нису ради да се новим начином учења покушаји чине на њиховој деци. Као нека баснословна прича утичу на нас данас одушевљене речи тврдога и непоколебивога уверења великога учитеља овога о могућности поправљања и оплемењивања рода људскога. „Грозим се онога човека,“ вели он, „који још може тврдити, да је поправљање једнога стања рода људског само неостварљиви сан. Не, то није и не може бити сан! Ја ћу вештини овој да научим матере, положићу начин овај наставни у руке невиности, и зао дух тада заћутаће и не ће више смети тврдити; како је то само пуки сан. Боже, како да Ти се захвалим на овим мојим патњама и бедама! Да није њих, ја зацело не бих изрекао ове речи!“

Сто година прође од тога доба. и тврдо уверење учитеља нашег остварено је. Колико напредоваше само мили му Швајцарци у знању и умењу! У свим просвећеним државама спомиње се данас име Песталоцијево са највећим поштовањем и пијететом, а у школама свугде и у најслабијем месту и закутку дела дух Песталоцијев на поправљању стања рода људскога. — Неограничена љубав

и пожртвовање Песталоцијево за свој народ и род људски уопће приказују данас њега као див-јунака, чије ће се име у повесници светској свагда са достојним поштовањем спомињати. Идеје његове око васпитавања рода људскога учинише име његово бесмртним. Дух његов и данас будан је, љубав његова и данас загрева и одушевљава, подстиче и храбри учитеље и све трудбенике на народној просвети на даљи узвишени и племенити рад, име његово данас чаробно је: оно нас храбри, кад нам је — посред неприлика у школском животу — утешна реч потребна, — оно нас уверава, да истинита и права љубав према школи народној кад-тад, али победити мора, жељена успеха постићи хоће.

Основна начела и идеје педагогике Песталоцијеве истините су, и у току прошлог столећа истинитост и ваљаност њихова само појачана је, с тога не ће бити без интереса, ако летимце преглед бацимо, какову су борбу имале исте да издрже у прошлом веку и како су се развиле до данашњег доба.

*

Што год је писао Песталоције у животу свом, скоро искључиво спада у обим педагогике и број његових дела и списа у том погледу чини у неку руку — малу библиотеку. Жарка љубав и одушевљење избија из свакога реда, његова необуздана оданост и уверење о истинитости и оправданости својих начела загрева и нас, али често пута служи и на штету јасности и прегледности слога. То је узрок, да се дела Песталоцијева данас већ ређе читају, шта више и признати педагози данас после летимичног и брзог прочитања дела његових незадовољни остављају му дела на страну и преухитрено сувише општар суд изричу онда, када веле, да дела Песталоцијева данас већ губе много од вредности своје. Раумер па и сам Дитес признаје доцније, да је у својој историји педагогије „слабе стране овог великог мужа много јаче обележио, које данас, пошто је дубље проучио дела његова, држи да су добре,“ а у расправи својој „Песталоције за увек“ слави овога великог мужа као најплеменитијег човека, као мужа, који је пута крчио на пољу педагогике.

Мотив и прави узрок, који Песталоција учини педагогом беше његова превелика љубав и неограничена тежња, да свој народ из физичног и моралног, бедног и јадног стања избави. Он одма упознаде, да је ово само наравним васпитањем могуће постићи. „Опће развијање свих природених снага нарави људске, до јасне

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

www.unsvesti о задатку људскога живота, то је опћи задатак образовања и васпитања људи и најнижег положаја и стања.“ Најглавнији задатак васпитачев јесте: „организам човечији у суштини својој упознати, опште истине као светилке у тами живота упознати, исте у посебним приликама по потреби применити тактом и начином психолошким и многогодишњим искуством и вежбањем присвојеним, — а поврх свега решити преважно питање: како да се имају развијати и неговати природне снаге нарави човечије.“ „Нема на свету позива, који би захтевао темељнијег познавања природе човечије с једне и веће извежбаности и окретности у раду исте,“ но позив учитељски и наставнички. Самовољно смишљеним начином утицати на развијање дечије са стране одраслих, још не значи васпитавати исту; право васпитање и образовање човека састоји се у неку руку у простом суделовању са стране васпитача при буђењу и нези разних особина и снага, које су детету већ урођене. Васпитање је слично вештини каква баштована. Гле, он се у самој суштини не додаје и не чини ништа, да биљка расте и цвета. — Не раствара баштован жиле у биљке, да исте увлаче у себе храну из земље. Он ти само полива суху земљу, да жиле не долазе са земљом, као оно са каменом у додир; он ти само одводи непотребну и по биљку штодљиву воду; он ти само пази, да какова спољашња сила не повреди жиле, стабло или грање у биљке, или да се одређење саме природе не поремети, на основу чега ће сви делови у биљке, упоредо развијајући се један поред другога, ујемчити и обезбедити успевање биљке. — То исто чини и васпитач. Не може он никакове нове снаге или способности дати човеку, или тој снази и способности живота подарити; он ваља само да пази, да не би какова спољашња неприлика пореметила или зауставила природни ток развијања у човеку; он се има старати, да се свака снага и способност нарави човечије по законима природним у непрекидној вези и току непрестано, хармонично развија.“

Као облике и ступњеве, у којима бива ово природно развијање нарави људске, Песталоције наводи осећање, мишљење и рад, или другим речима: срце, дух и руку. Први развитак човечијег духовног живота јавља се у изразима осећаја. „Први знак унутрашњег живота код детета јесте његов анђеоски осмејак; то је израз унутрашњег задовољства, то је први знак упознавања љубави, којег познавања клица дубоко је скривена у детету.“ „Љубав подиже управо битно нашу природу до човечности.“

Не представе, појмови и апстрактне идеје, него осећаји, које љубав материнска рађа у нама, подстичу нас, да се морално усавршујемо. С тога и даје Песталоције толику важност породичном животу у погледу васпитном, с тога и цени Песталоције праву матер, као најплеменитији створ на земљи највише. „Школско васпитање, ако не обухвата целокупни дух човечији, којег ваља васпитати, и ако истом васпитању као подлога не служи домаће васпитање, у мојима очима не вреди ништа, јер то је управо нека вештачки измишљена метода, како да се закржљави род људски.“

У крилу ове љубави, која му живота даје, напредује дете постепено у знању и мишљењу, стиче разне представе и појмове, развија се, док не постане најзад бићем, које је свесно што ваља да ради и чини у животу. Једино прави пут стицању овога знања јесте: очигледност. Учење простих речи без стварних слика и представа Песталоције сматра највећим грехом, што се само може учинити односно душевног развитка детињег.

Очигледност назива Песталоције основом свега нашег знања; али он не схваћа ту реч у најужем смислу и не односи је само на око, него под очигледношћу у најширем смислу разуме све оно, што смо у животу непосредно осетили и примили у душу своју. „Сваки акт љубави, пожртвовања и верности, који је дете у родитељској кући видело, сваки акт побожности, које је опазило,“ све то спада у обим очигледности. Без таква посматрања, врлине у души детињој развијати немогуће је. С тога и даје Песталоције самој настави много мању вредност, него други педагози. Служили настави јасно посматрање фактичног живота за основ у том погледу, може она тек тада са успехом утицати на душу детињу, иначе не. — Нису просте речи, већ на свако пожртвовање готова љубав, рад и дела човечија, која служе врлини и моралу, могу бити главни фактори и чињенице образовања људског; њима ваља тек да следеју речи, којима означајемо само стечено искуство своје, а на основу тек ових могу се у души човечијој развијати нови појмови и идеје. Само овим начином може васпитач постићи смер свога рада, који Песталоције своди у ове речи: „Задатак васпитања јесте: развијање свих способности и снага човечијих до моралног савршенства, карактера.“

(Наставиће се.)

Н А Ц Р Т*

специјалнога наставног плана за српску народну неподељену основну школу.

Већ одавља осећа се у нас потреба сачињавања таковог специјалног наставног плана, који би у првом реду намењен био неподељеној основној школи нашој, какових школа у нас оностраних Срба има понајвише. — Непобитна је истина, да успех у школи зависи у многоне и од добро распоређена наставног градива, те у колико важи ово у опће за сваку школу, у толико више мора се узети у обзир ова чињеница код неподељених школа, у којима једна учитељска снага има са више (6, односно 4) разреда да ради.

Као да су преку употребу сачињавања таковог наставног плана учили и наши учитељски зборови, јер мање-више тако рећи на сваком учитељском састанку таковог повела се реч и о тој потреби; но рад учитељских зборова у том погледу није, или ти тек делимице угледао је света. Тој опћој потреби хтедосмо да удовољимо овим нашим ретцима, шат се поведе и у том погледу и код нас озбиљна реч и у педагошким часописима нашим.

При састављању овога нашега покушаја држасмо се назначених опћих тачака; код сваког наставног предмета назначисмо у сваком разреду, шта је смер учењу истога предмета, колико време стоји учитељу у том погледу на расположењу, назначисмо помоћна средства наставна код сваког предмета у сваком поједином разреду, а за тим расподелили смо само наставно градиво по месецима на методичне јединице, од којих би се свака у једном или обично два получаса непосредне наставе имала свршити, а на крају додасмо у најглавнијим цртама још и наставни поступак код сваког наставног предмета у сваком разреду.

Свеколиком овом раду нашем за основ имала је на сваки начин да послужи од Школеког Савета издана наставна основа за српске народне основне школе од год. 1895. — Осим тога послужили смо се још и другим радовима ове врсте, особито пак били смо обзиром на најновији предлог наставног плана за државне основне школе.

Овде ћемо сад почињући са науком вере, редом код сваког наставног предмета саопштити свој нацрт.

I. Наука вере хришћанске.

Веронаучна настава у српској народној основној школи дели се на троје: а) на наставу у науци вере православне, б) на наставу у црквено-славенском читању и разумевању и в) на наставу у црквеном појању.

А) Наука вере.

Смер: Буђење и развијање православно-хришћанског моралног осећања и свести, познавање најглавнијих православних хришћанских истина, свештених радња и црквених ствари.

I. и II. разред.

1. *Задатак*: Учењем мањих и лакших молитава и одабраних библијских прича упознају се ученици са првим истинама вере православне и тиме се буде у њима блага и побожна и човекољубива морална чуства.

*) Нацрт овај, уваженог г. сарадника нашег, топло препоручујемо озбиљној пажњи нашег учитељства

2. *Наставно време*: На расположењу седмично 2 получаса непосредне nastave, свега на годину (35 недеља рачунајући годишње) 70 получасова, осим тога још 2 получаса седмично за посредну наставу.

(У самом нацрту распореда часова доцније начињено ће бити, како би се имали употребити часови посредне nastave).

3. *Помоћна средства наставна*: а) Уџбеник: Прва настава у вери од Н. Ђ. Вукићевића. — б) Слике Шрајберове, IV. и V. свеска.

Учитељ даље при руци има: Упутство за прву наставу мале деце у вери, од Н. Ђ. Вукићевића.

4. *Распоред наставног градива*: *Септембар*: а) Припрема за прву наставу у вери: 1. Разговор о родитељима и 2. Разговор о Богу, као оцу небесном. 3. О једном Богу у св Тројници; Знамење часнога крста. — б) Учење молитве Господње.

Октобар: а) 1. О створењу света. 2. Блажено стање првих људи. 3. О рају. 4. О првом греху, кајању и казни — б) Учење молитве Господње
Новембар: а) 1. О обећању Искупитеља. 2. Благовести 3. и 4. Рођење Христово. — б) Учење молитве: „Богородице дјево“.

Децембар: а) 1. Мудри волсви (звездари). 2. Бежање у Египат. 3. Крштење Христово. — б) Учење молитве: „Богородице дјево“.

Јануар: Понављање и утврђивање свршенога градива.

Фебруар: а) 1. Сретеније Господње. 2. Исус благосиља малу децу. 3. и 4. Свечани долазак Христов у Јерусалим. — б) Молитва јутрења.

Март: а) 1. Тајна вечера. 2., 3. и 4. Страдање и смрт Христа. — б) Молитва јутрења.

Април: а) 1., 2. и 3. Воскресење Христово. — Молитва пре обода.

Мај: а) 1. Воснесење Господње. 2. и 3. Силазак св. Духа. — б) Молитва пре обода.

Јуни: Понављање и утврђивање свеколиког градива.

5. *Поступак наставни*: Свакога получаса наставу у науци вере ваља отпочети учењем молитава. Учитељ поделиће молитву на одсеке и постепено свакога получаса предузимајући и утврђујући по већ познатом методу одсек по одсек, за два месеца лако ће моћи научити по једну молитву (Ова настава заузима мањи део получаса, ради утврђивања молитава учитељ свакога дана по одређеном реду читаће друге и друге молитве).

При учењу библијских прича увек ваља нам имати пред очима, шта је смер nastave у науци вере уопће? Стога ће учитељ поглавиту пажњу обратити на буђење благих хришћанских осећаја и чуства, а не толико на то, да ученици исто градиво тек само што боље напамет науче. Ученици се претходно спреме из читања односне приче, те одређенога часа бољи ученици читају одсек по одсек, при чему им учитељ исто тумачи, а на крају сам својим речима — ради већ поменутог смера — испричаће им целу причу и напослетку ради утврђивања истога задаће им, да се у читању односне приче тихо вежбају у одређено време посредне nastave. Наравно да се све ово само са ученицима II. разреда овако може предузимати, при чему ће ученици I. разреда на све ово пазити.

Наведено наставно градиво понавља се сваке године, те ће га тако на сваки начин ученици у току две године олако моћи присвојити.

Како и којим начином ваља при свакој лекцији поступати, у том погледу подробна упутства даје методика учења науке вере у основној школи.

III. и IV. разред.

1. *Задатак*: Проширивање знања из библијске повеснице старога и новога завета; упознавање ученика са основима вере и благодетности православно-хришћанске.

2. *Наставно време*: Седмично 2 получаса, на годину 70 получасова непосредне наставе; осим тога 4 получаса посредне наставе, од којих 2 получаса одређују се за тихо вежбање а у друга 2 получаса пак ученици пазе на наставу у науци вере у млађа два разреда.

3. *Помоћна средства наставна*: а) Уџбеници: Прва настава у вери од Н. Ђ. Вукићевића и Кратки катихизис од Н. Ђ. Вукићевића. — б) Сlike Шрајберове, IV. и V. свеска. — Помоћне књиге за учитеље: Библијске повести старога и новога завета од Ј. Петровића, односно Н. Ђ. Вукићевића.

4. *Распоред наставнога градива*: Наставно градиво сваке друге године мења се:

А) Прве године:

Септембар: а) Из библијске повеснице новога завета: 1. Захарија и Јелисавета, рођење св. Јована крститеља. — б) Из катихизиса: 2. Увод. 3. Први члан символа вере.

Октобар: а) 1. Младост Исусова. 2. Проповедање Христово и апостоли. — б) 3. Други члан символа вере. 4. Трећи члан символа вере. (1—3. питање.)

Новембар: а) 1. Чудеса Христова. 2. Младић у Наину. — б) 3. Трећи члан символа вере (4. питање) 4. Трећи члан символа вере (5. питање).

Децембар: а) 1. Јаирова кћи. — б) 2. Четврти члан символа вере. 3. Четврти члан символа вере.

Јануар: а) 2. Како је Исус Христос нахранио пет тисућа људи. — б) Пети члан символа вере.

Фебруар: а) 1. Марта и Марија. — б) 2. Шести члан символа вере. 3. Седми члан символа вере. 4. Осми члан символа вере.

Март: а) 1. Воскресење Лазарево. — б) 2. Осми члан символа вере. 3. Девети члан символа вере. 4. Десети члан символа вере.

Април: а) 1. Јуда издајник. — б) 2. Десети члан символа вере. 3. Десети члан символа вере.

Мај: а) 1. Други долазак Христов и страшни суд. — б) 2. Једанајсти члан символа вере. 3. Дванајсти члан символа вере.

Јуни: Понављање и утврђивање свршеног градива.

Б) Друге године.

Септембар: а) Из библијских повести старога завета: 1. О Авраму. — б) Из катихизиса: 2. О молитви Господњој. Призив 3. I. и II. прошење.

Октобар: а) 1. и 2. О Јосифу. — б) 3. III. и IV. прошење 4. V. прошење.

Новембар: а) 1. и 2. О Јосифу. — б) 3. VI. и VII. прошење. 4. Славословље.

Децембар: а) 1. О Мојсију — б) 2 и 3. О кратким молитвама и молитвеним знацима.

Јануар: а) 1. О Мојсеју. — б) Понављање свршеног градива из катихизиса.

Фебруар: а) 1. О судијама. — б) 2. Прва заповед Божија. 3. Друга, 4. Трећа заповед Божија.

Март: а) 1. О детињству Самуилову. — б) 2. Четврта заповед. 3. Пета заповед. 4. Шеста и седма заповед.

Април: а) 1. О цару Давиду. — б) 2. Осма заповед Божија. 3. Девета заповед Божија.

Мај: а) 1. О пророку Илији. — 2. Десета заповед Божија. 3. Две највеће заповеди у закону Божијем.

Јуни: Понављање и утврђивање свршеног градива.

5. Поступак наставни: Како при учењу катихизиса, тако исто и при учењу библијских прича ученици најпре спреме се из читања дотичне лекције, на одређеним полчасовима непосредне наставе, ученици читају одсек по одсек а учитељ им исто тумачи и на крају све сâм понови; за тим ради утврђења предузетог градива задаје им исто, да на полчасовима за то одређеним још неколико пута размишљајући све то прочитају. — У колико из новог завета који предмет и предмети из старог завета не би били у уџбенику, учитељ ће им исту причу сâм неколико пути испрочитати, па за тим прочитивати.

Наставно градиво узели смо свакога месеца паралелно из библијских новести и катихизиса.

Осим тога у два полчаса седмична ученици ће назити на наставу из науке вере у млађа два разреда, те тиме научено већ градиво понављати и утврђивати.

V. и VI. разред.

1. Задатак: Ученици се а) упознају са св. богослужењем и свештеним радњама у опће, б) уче најглавније црте из живота св. Божјих угодника.

2. Наставно време: Седмично 2 полчаса непосредне наставе; за посредну наставу пак, као и у III. и IV. разреду још 4 полчаса седмично.

3. Помоћна средства наставна: Литургика од Ђоке Милића и Огледало хришћанске добродетељи из живота светих од Н. Ђ. Вукићевића.

4. Распоред наставног градива: Наставно градиво сваке друге године мења се:

А) Прве године:

Септембар: 1. Богослужење. 2. Храм Божиј. Олтар. 3. Средњи део храма и притвор.

Октобар: 1. Свештени служитељи. 2. Црквене одежде. 3. Црквени сасуди и утвари. 4. Црквене књиге.

Новембар: 1. и 2. Вечерња. 3. Јутрења. 4. Литургија.

Децембар: 1. Проскомидија. 2. Литургија оглашених до трисвете песме. 3. Литургија оглашених од трисвете песме.

Јануар: 1. Почетак литургије верних, херувимска песма и велики вход. 2. Приправљање верних за св. тајну причешћа.

Фебруар: 1. Свршавање св. тајне причешћа. 2. Причешћивање свештеника и верних. 3. Свршетак св. литургије. 4. Литургија пређеосвећена.

Март: 1. Непокретни празници Христови. 2. Покретни Христови и Богородични празници. 3. Светитељски празници. 4. Срби свеци.

Април: 1. Свечарство и постови. 2. Крштење. 3. Миропомazaње.

Мај: 1. Причешће и покајање. Свећенство. 2. Брак и јелеосвећење. 3. Погреб умрлих и помен мртвих.

Јуни: Понавља се и утврђује свршено градиво.

Б) Друге године.

Септембар: 1. Рођење дјеве Марије. 2. Воведeње и благовештење. 3. Рођење Исусово и љубав Његова к матери својој. 4. Последњи завет Исусов на крсту.

Октобар: 1. Живот Богородице после васкресења и вознесења Христова. 2. Успеније Богородице. 3. Преподобна мати Параскева. 4. Св. Димитрије.

Новембар: 1. и 2. Св. Никола. 3. и 4. Св. Јован Златоусти.

Децембар: 1., 2. и 3. Св. Василије Велики.

Јануар: 1. и 2. Григорије Богослов.

Фебруар: 1. и 2. Св. Георгије. 3. и 4. Цар Константин и царица Јелена.

Март: 1—4. Св. Сава.

Април: 1—3. Св. кнез Лазар.

Мај: 1. и 2. Преподобна мати Ангелина. 3. и 4. Св. Ст. Штиљановић.

Јуни: Понављање и утврђивање свршеног градива.

5. *Наставни поступак*: У овим разредима при учењу науке вере може се употребити исти поступак, као и у III. и IV. разреду. Због скућености времена, држимо да је непотребно да учитељ најпре сам исприча дотични предмет, па за тим да га предузима из уџбеника; у неподељеној школи, где и онако учитељу мало време стоји на расположењу, мислимо да је боље поступати при учењу онако, како то назначисмо код III. и IV. разреда.

Не можемо довољно да нагласимо овде, да науци вере, као наставном предмету у школи никако не сме бити смер просто учење напамет односних прича библијских или верских истина, него код овога предмета у првом реду задатак је учитељев, да срцу детињем говори, да га у побожном и благом хришћанском осећању утврди, благодетелствено морално мишљење у њему оснажи. — Греше дакле сви они, који градиво из овога предмета просто испитују, или само задате лекције пропитују; таква настава у науци вере просто не вреди ништа, од ње уопће нико не може имати користи.

(Наставиће се.)

ДРУЖИНА УЧЕНИКА СРПСКЕ УЧИТЕЉСКЕ ШКОЛЕ „НАТОШЕВИЋ“ У СОМБОРУ.*

Након много година од укинућа ђачке дружине „Венац“ и после неоствареног покушаја учитељских приправника из 1893. године, тек се ових дана остварила замисао, коју су овдашњи приправници већ из одавња гајили.

* Због нагомиланог материјала, тек се сада угледа света.

Узајамно обавештавање и вежбање умних и физичких сила код наших будућих учитеља без сумње, да је од неоцењене вредности. С тога су овдашњи учитељски приправници засновали ђачку дружину, која ће носити име нашег најславнијег педагога *др. Ђорђа Натшевића*. Средства и начини путем којих ће се горепоменути смер друштвени постигавати биће: а) дружинска књижница, б) читање и претресање самостално израђених састава и превода, резерата о прочитаним књигма, бесеђење нарочито спремних или импровизованих беседа, естетско читање и декламовање одабраних комада из српске књижевности, в) излети, младићке и гимнастичке игре и забаве у време, које г. професор-надзорник у споразуму са г. управитељем одреди као најподесније.

Ово је друштво добило већ и правила, која су од стране ужег професорског одбора написана, а од стране славног професорског збора одобрена и потврђена. По чл. 23. истих правила, редовни састанци се могу одржати највише двапут у једном месецу. Разликују се пак редовни и свечани састанци.

Редовни састанци нису јавни, а напротив свечани су приступачни и широј публици.

Над свеколиким радом дружинским води надзор један од г. г. професора, кога професорски збор бира из своје средине на годину дана. Без његова пристанка и присуства не сме дружина ништа радити.

Прва седница је одржана у недељу 3—16. децембра у сали мушке учитељске школе. На овој седници се имало изабрати часништво. Седницу је отворио г. проф. Јован Поповић као надзорник дружински кратким и језгровитим говором. Затим су наступиле уобичајене формалности, као наименовање приватног председника, који бира верификациони одбор ради прегледања чланске листе и састављања кандидационе листе. Само пак бирање ишло је акламацијом.

За председника је изабран једногласно: Милорад Поповић уч. IV. р. Остало часништво: Д. Вијатовић уч. III. р. потпредседник; Р. Поповић IV. р. перовођа; Лазар Грчић IV. р. благајник; Дим. Хаднађев III. р. књижничар. За помоћника перовође изабран је К. Стојачић IV. разр. а за помоћника књижничара Ник. Коларов III. разреда. На овом састанку донесено је још и то решење, да изабрано часништво у исто време врши дужност дружинског одбора. Затим је ова прва седница закључена с тим, да се друга има одржати 17. (30.) овога месеца.

Друга редовна скупштина била је 17. (30.) децембра 1900. год. са овим дневним редом:

- I. Прочитање записника од прошле седнице.
- II. Биографија Др Ђорђа Натшевића срп. педагога говорио М. П.
- III. Песме * * * учит. приправника.
- IV. Естетско читање: На бунару од Л. К. Лазаревића чита П. К.
- V. Важност школе, тема од Ал. Дрндарског.

По исцрпеном дневном реду решавана су још нека дружинска питања, заказана је идућа седница за 7. јануар 1901. године и тиме је седница закључена.

Нека би дао благи Бог, да им ова установа добрим и жељним плодом уроди, како би не само себи и заводу, него и целоме Српству на дику и понос послужити могли.

У то име кличемо им: Сретно да Бог да!

М. Поповић, припр. IV. године.

Н Е К Р О Л О Г.

† **Коста Берић** професор гимназије кнеза Милоша Великог преселио се у вечност 21. септембра прошле године у београдској болници за душевне болести. Покојник је родом из наших крајева и свој наставнички рад започео је 1879. године на сомборској вишој девојачкој школи, на којој је био све до 1883. године, када је прешао у краљевину Србију. Био је спреман и ваљан школски радник.

† **Милица Миљковићева** учитељица у Вршцу, преселила се у вечност 22. децембра 1900. године у 38. години живота свога. Сахрањена је следећег дана на тамошњем гробљу.

† **Жарко Чавић** учитељски приправник II. године, преминуо је код својих родитеља у Великој Кикинди 10. јануара т. г. у 18. години живота.

† **Жарко Филиповић** учитељ пучке школе у Великим Радинцима, умро је ноћу између 14. и 15. јануара ове године у 25. години живота, а седмој учатељског рада.

† **Терезија Поповић рођ. Петровић** супруга почившег чувеног пароха сомборског и катихете приправничког јереја Димитрија Поповића, преселила се у вечност 19. јануара т. г. у 85. г. живота.

Мир праху њиховом!

Б Е Л Е Ш К Е.

Божичња свечаност у сомборским народним школама одржана је најсвечаније на бадњи дан после вечерња у великој дворани школске зграде. Изложен је био вертеп и лепо украшена зелена јелка. У бело обучени и с клобуцима на глави ученици, говорили су повест о рођењу Христову, а остали су појали прикладне духовне песме. На крају свечаности узео је реч учитељ V. и VI. разреда Стефан С. Илкић те је протумачио деци значај духовне радости, јелке и вертепа следећим речма:

Драга и мила децо!

Пре пуних деветнаест стотина година на данашњи дан, у сред тамне ноћи озарила се питома околина града јудејског Витлејема необичном светлошћу. И из необичне светлости те, од које се протодушни витлејемски пастири

www.unilib.rs
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

гуплашише, разлегаше се дивном армонијом анђеоска песма: „Слава во вишњих Богу и на земљи мир в челољецјех благовољеније!“ И радосни звуци ове песме славопојне не изгубише се у великом простору времена, већ ето и данас, када се навршује равно деветнаест столећа од те велезнамените ноћи, удружујемо се и сами с анђеоским хоровима те с њима заједно појемо, величамо и славимо виновника данашњег славља нашег — Бога Свемогућег.

А шта ли је узрок деветнаесто-вековном празновању човечанства, данашњем весељу нашем? — Испуњење обећања Божјег, усиновљење Богу, од Њега грехом прародитељским одметнутога човечанства. И заиста имамо пуно права и узрока радовати се данас, јер нам се роди обећани Спас и Избавитељ Христос Господ. Радост та краси на данашњи дан душе и срца свију православних хришћана, она данас пуни миљем и добром вољом сваки дом у којем се православним крстом крете, почевши од сјајних царских палата, па до убоге колибе уличнога просјака. Невоља се данас губи, нужда се заборавља, свакидање бриге и тегобе ишчежавају, јер нам се све мисли усредеређују на великом делу милосрђа и љубави Божје, започетом у скромној пећини витлејемској.

Па и ми закупљени данас овде, у овом просветном дому, сматрамо се за истинске удеоичаре данашњег великога славља. Радости тој нашој дајемо ево и излива у овим свечаним тренуцима, када окупљени око вертепа и окићене јелке из дубине срдаца појемо хвалу Цару небескоме.

Па стојећи пред овим бљештавим симболима унутарњих радосних чувствовања наших, грехота би било да се не заронимо дубље, те да не по-смотрим и њихов виши, духовни значај, јер би без њега они били пусти и голи накити, који пружају само неко уживање чулима нашим, а душе нам се ни мало не дотичу.

С тога драга дечице, када год на данашњи празник стојите у при-сенку овакова вертепа, знајте, да вам он преставља ону сурову, хладну и пусту пећину витлејемску у којој се родио Спаситељ наш, Цар над царевима. И знајући то пренесите се духом вашим у непосредну близину њезину и невиним срцима вашим прославите у њојзи данас скромно рођенога.

А кад год вам очице ваше застану на овој зеленој, осветљеној и даровима украшеној јелци, знајте, да је она слика дрвета живота из раја, од којег је човек због престапа одстрањен, а којему га опет приведе на да-нашњи дан рођени Спаситељ — извор благодетног живота нашег. Зеленило, свежина и непроменљивост њезина усред ове студене зиме, када сва природа сном мртвим спава, нека вас подстрекава на вазда живу веру, свежу љубав и неизмењиву наду на Бога. Па као што вам је мила светлост на њојзи запа-љених свећица, тако нека вам, драга и мила буде светлост науке Христове, и као што радо примате поклоне са ове окићене јелке, са истом таком радошћу поклањајте и срце ваше, душу вашу и сав живот ваш Спаситељу Христу, који веома воли невина и неокаљана срца млађане дечице.

Пред овим свештеним симболима данашње радости наше, одлучите се и заверите се, да ћете вазда бити верни вршиоци заповеди Божјих, да ћете се украсити духом хришћанске љубави и еванђелске кротости и речју и делом, борити за остварење царства Христова на земљи, које се састоји у

томе, да људи верују у Бога, да га добрим делима славе и да се међу собом као браћа пазе и помажу.

На данашњи дан, који је по преимућству празник мира и љубави радујте се у Господу и целујте један другога целивом искрености и светости, па у радости тој вашој будите и од мене као саучесника у њојзи и учитеља вашег искрено поздрављени, када вам речма Спаситељевим велим: Мир Вам! јер дође мир Божји! Христос се роди!

Осим школске деце, на свечаности овој присуствовали су и родитељи њихови, те професори са учитељских школа овдашњих.

Светосавско славље у Сомбору. Дан првог архијепископа и просветитеља српског прослављен је овде у Сомбору најсвечаније. Пре божанствене литургије освећена је водица у здању учитељске школе овдашње, а после саборне св. литургије ишао је крени ход у здање средсредне српске основне школе овдашње, где је освећена водица и где је том приликом свечану заклетву на своје звање положио учитељ IV. разреда г. Павле Коњовић, који је уједно држао свечаности дана сходан и родољубљем задахнут красан говор. У вече је приредила приправничка омладина беседу с игранком у просторијама гостионице „Ловачког Рога“. Програм забаве био је одабран и изведен је тачно и прецизно, да би могао задовољити и публику префињена укуса. На жалост сомборска интелегентна публика — осим неколицине, коју би без претеривања са пет прстију једне руке могли избројати — није за вредно нашла да посети ову забаву, јер јој је ваљада испод достојанства, да дође у додир с *учитељском* приправничком омладином и да јој иста уметничког уживања пружа. Истина, она је (публика) у материјалном погледу учинила своје, али тај прилог без интересовања за забаву изгледа, као просјаку без саучешћа добачена милостиња. Мађарска интелигенција на челу с великим жупаном Бароном Војнићем и градским начелником Хауке-ом присуствовањем на забави засведочила је искрене симпатије, које гаји према српском живљу у нашем месту.

На благајни је пало преко 900 фор., те по одбитку трошкова чист приход износи око 700 форината.

Ст. С. Илић.

Добротвор учитељске омладине. Поседник и оспособљени учитељ г. Евгеније Вучић из Београда послао је на интернат учитељске школе свој прилог од *две стотине круна*. У наредном броју проговоримо о овоме племенитом делу опширније.

Учитељ јавни чиновник. На упит кр уг. министра просвете, кр. уг. министар правде на основу V. зак. чл. од 1878. §. 270. 2. тачке и §. 461. прогласио је, да се сваки учитељ на државној или ма којој другој јавној школи сматра за *јавног чиновника*. Овим проглашењем добило је учитељство правну одбрану, јер од сада у сваком случају, када учитеља као јавног чиновника

нападну или увреде, кривичан поступак против нападача дужно је државно одветништво *званично* покренути.

Стање државног учитељског мировинског фонда. Концем 1899. године имовина овог фонда износила је 13,930.415 фор. 62 новчића. — Фонд овај има 20,736 чланова. Мировину је добивало 2905 учитеља у износу од 726,933 форината, 2626 учитељских удовица добивало је припомоћ у износу од 370,446 фор. 29 новчића. На 1935 сирочади издато је 73,487 фор. 67 новчића. 6 учитељских удовица добиле су 421 фор. 67 новчића припомоћи. 19 учитеља, односно учитељских удовица добило је отпавнину у износу од 5258 фор, и 7 учитељица примило је на погребне трошкове 837 форината. Фонд овај издржава осим тога четири дома за учитељску сирочад у Дебрецану, Коложвару, Кечкемету и Ход-Мезе-Вашархељу у којима је било укупно 480 учитељске сирочади.

Телесна казна. Поводом једног конкретног случаја, кр. Курија у Будимпешти недавно је ослободила једнога учитеља од оптужбе, подигнуте против њега што је једно дете у школи телесно казнио. Разлог за ослобођење био је тај, што по мњењу кр. Курије, учитељ има права телесно казнити оно дете, које својим неваљалим понашањем квари и ремети школску дисциплину.

Прво полугодиште 1900/901. школеке године завршено је 18. (31.) јануара о. г. у свима српским просветним заводима. У основним школама одржани су прописани полугодишњи — мали — испити, у вишој девојачкој школи и у учитељским школама прочитана је разредница и раздати су ученицима извештаји о постигнутом успеху.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Умољавамо пријатеље наше, да претплатом омогуће одржање овога најстаријега нам педагошког часописа.

Годишња цена је листу, који излази један пут месечно на целом табаку, *три круне*, ђаци и учитељи с платом испод 800 круна добивају га у пола цене.

У Сомбору, 31. јануара 1901. године.

Уредништво и наклада

„Школскога Листа.“

Издаје и уређује: **НИКОЛА Ћ. ВУКИЋЕВИЋ.**

Штампариа Ф. БИТЕРМАНА И СИНА у Сомбору.